

søger at bestemme det materielle grundlag for indbyggernes liv og virke, en undersøgelse af landsbyboernes skrive- og læsefærdighed, og endelig en analyse af det religiøse liv i landsbyerne.

Værkets afgørende kvalitet ligger i forfatterens insisteren på at beskrive landsbyboerne som levende, følede og tænkende mennesker og ikke blot – som vi oftest møder dem – som navne i skattelister eller tal i tabeller. Deri minder undersøgelsen ganske meget om Le Roy Laduries berømte arbejder om Languedoc og undersøgelserne fra *Sixième Section*. Det skal dog ikke skjules, at værkets første del, den økonomiske analyse, forekommer mere vellykket end de øvrige – måske fordi kilderne på dette punkt flyder rigeligt; men som helhed er der tale om en vel tilrettelagt, stramt disponeret og resultatrig lokalhistorisk analyse af væsentlige, men hidtil stærkt oversete sider af den almindelige engelske landsbyboers tilværelse i det 16.–17. århundrede.

Mens Margeret Spuffords interesse udelukkende er de lokale samfund, der optræder i hendes analyse, er Anthony Fletchers referenceramme klart nok borgerkrigen. Udgangspunktet for undersøgelsen er »an awareness of the need to test generalisations about the Great Rebellion by detailed local research« (s. ix). Følgelig er det heller ikke den almindelige landsbybefolkning, men gentry'en, der er genstand for Fletchers interesse. I fire velskrevne afsnit undersøges forskellige sider af grevskabets liv: samfundsstrukturen, det religiøse liv, det lokale administrationsapparat og de lokale politiske modsætningsforhold. I et konkluderende femte afsnit bringes undersøgelsens komponenter i sammenhæng med borgerkrigen.

Blandt undersøgelsens mest markante resultater kan nævnes forfatterens påvisning af en betydelig politisk og administrativ stabilitet på det lokale plan under borgerkrigen, lige som han kan dokumentere, at det lokale administrationsapparat evnede at forlige de fleste af de modsætninger, der udsprang af borgerkrigen. Af betydelig interesse er det også, at der dokumenteres en voksende grad af samhørighed mellem grevskabets gentry-familier, opnået bl. a. ved et stigende antal giftermål familierne imellem, ofte på tværs af politiske og religiøse skillelinier. Dette peger frem mod det, der står som undersøgelsens pointe: at den enkelte godsejers partimæssige tilhørsforhold i borgerkrigens opgør ikke lader sig beskrive af de generelle modellers mere eller mindre mekaniske opdelingskriterier, men er bestemt af en række yderst komplicerede individuelle og lokale forhold. – Det vil således næppe være rigtigt at hævde, at Fletchers undersøgelse bringer større klarhed på det generelle plan over borgerkrigens årsager og virkninger; men den bidrager til en højst tiltrængt nuancering af de generelle modellers noget stereotype billede og vil sammen med flere lignende undersøgelser med tiden også udgøre et veldokumenteret grundlag for en øget indsigt i de kræfter, der ude i landet lå bag den engelske borgerkrig.

Trods forskellighed i udgangspunkt, formål og metodik har Spuffords og Fletchers undersøgelser én ting fælles: de er begge eksempler på de betydelige erkendelsesmuligheder, som den lokalhistoriske undersøgelse byder på, når den, som her, tilrettelægges af professionelle forskere med tilstrækkelig overblik til at overskue og behandle det vanskelige stof og sætte resultaterne ind i de rette sammenhænge.

Knud J. V. Jespersen

*R. C. Richardson: The Debate on the English Revolution. London, Methuen, 1977. ix + 195 s. £ 2.95 (paperback).*

Dette arbejde omhandler, som titlen angiver, ikke primært den engelske revolution i det 17. århundrede, men denne revolutions historiografi fra det 17. århundrede til vore dage. Vægten er dog klart lagt på den moderne debat, hvilket alene fremgår af bogens dispo-

sition: af værkets ni kapitler omhandler kun de tre (kap. 2-4) den historiografiske udvikling i tiden 1650-1900, mens fire (kap. 5-8) drejer sig om forskellige sider af det 20. århundredes debat. Dette er i god overensstemmelse med det, der er formålet med bogen: at tjene som hjælpemiddel ved universitetsstuderendes arbejde med den engelske revolution.

I bogens kap. 2-4 trækkes de lange linier i debattens udviklingshistorie. Det fastslås, at historiografien indtil den senere halvdel af det 19. århundrede var præget af at være led i den almindelige politiske debat mellem whigger og torier. Først da historikergerningen i det 19. århundredes senere del professionaliseredes, skiftede debatten karakter til en akademisk debat – hvilket dog ikke nødvendigvis var ensbetydende med dens afpolitisering. Som anført ligger tyngdepunktet dog på en drøftelse af det 20. århundredes debat, der i kapitel 5 påvises at have solide rodde i det 19. århundredes synspunkter og arbejder. Bogens centrale afsnit, kapitel 6 (Society and Revolution), rummer bl. a. en indsigtfuld drøftelse af »gentry-debatten«; men det mest markante indslag er dog nok et langt (s. 98-112) og varmt defensorat for Christopher Hills synspunkter og metoder, der på det seneste har været under skarp – og efter forfatterens mening uretfærdig – kritik fra flere sider, bl. a. J. H. Hexter og G. R. Elton. De følgende to kapitler rummer en gennemgang af andre sider af historiografien, f. eks. den hastigt voksende mængde af regionale og lokale studier (bl. a. repræsenteret af Alan Everitts arbejder) og den politisk-historiske indfaldsvinkel (bl. a. repræsenteret af C. V. Wedgwood, J. H. Hexter og Gerald Aylmer). Bogens afsluttende kapitel – så afgjort det svageste – har fået overskriften »New Perspectives and Redefinitions«; men venter man her oprullet nye perspektiver og fornyede definitoriske udgangspunkter, bliver man sørgeligt skuffet. Overraskende nok er kapitlet først og fremmest helliget en drøftelse af Peter Laslett's *The World We Have Lost* (1965), hvis hovedtema dog ingenlunde var den engelske revolution, og hvis synspunkter i denne henseende næppe kan kaldes originale. Mindre overraskende diskuteres også Lawrence Stones *The Causes of the English Revolution 1529-1642* (1972), fordi han som en af de første bevidst har søgt at udnytte sociologernes begreber og modeller i en historisk undersøgelse af denne art.

Bogen rummer dog i det hele en kyndig og velafbalanceret oversigt over den omfangsrige historiografi, hvilket i sig selv er nyttigt. Den er ikke tynget af originale synspunkter i nogen større udstrækning, og man kunne også nok have ønsket, at forfatteren i læselighedens navn havde indskrænket antallet og omfanget af citater til fordel for en mere udførlig kommentar – det er således næsten for overvældende, når det i det ganske korte kapitel 1 (7 s.) lykkes forfatteren at citere ikke blot Hobbes, Carr, Clarendon, Geyl, Croce og Burckhardt, men også en række mindre berømtheder.

Knud J. V. Jespersen

Harry C. Payne: *The Philosophes and the People*. Yale Historical Publications, Miscellany, 109. New Haven og London, Yale University Press 1976. 214 s.

Det er en velskreven, veldisponeret og intelligent bog om et centralt og såvidt ses hidtil forsømt åndshistorisk emne. Harry C. Payne, assistant professor i historie ved Colgate University, er elev af Yalehistorikeren Peter Gay, der er Voltairespecialist og navnlig kendt som forfatter af hovedværket *The Enlightenment. An Interpretation* (1966-69). Vor bogs »philosophes« er som stavemåden antyder franske, de betydelige oplysnings»filosoffer« (herefter kaldet filosofferne), mænd som d'Alembert, Voltaire, Diderot, Montesquieu, Holbach, Helvétius og Condorcet. De fleste af dem var medarbejdere ved den store *Encyclopédie* der i hovedsagen var afsluttet 1765, men forfatteren følger sit problem